

Рєпіна Інна Миколаївна,
доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана, м. Київ, Україна
Яценко Олександр Миколайович,
кандидат економічних наук, менеджер з
фінансового контролю ТОВ «Вілле форте
Україна», м. Київ, Україна

Riepina Inna, Doctor of Economics, Professor, Head
of the Department of Business Economics and
Entrepreneurship Kyiv National Economic
University named after V. Hetman
<https://orcid.org/0000-0001-9141-0117>

Iatsenko Oleksandr, PhD, Financial controller, LLC
"VILLE FORTE UKRAINE", Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-0388-728X>

ІМПЕРАТИВИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ПОВЕДІНКИ АГРОТРЕЙДЕРІВ IMPERATIVES AND DETERMINANTS OF FORMING THE BEHAVIOR OF AGRO-TRADERS

Рєпіна І. М., Яценко О. М. Імперативи та детер-
мінанти формування поведінки агротрейдерів.
*Український журнал прикладної економіки та
техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 345 – 349.

Riepina I., Iatsenko O. Imperatives and determinants
of forming the behavior of agro-traders. *Ukrainian
Journal of Applied Economics and Technology*. 2024.
Volume 9. № 1, pp. 345 – 349.

Агротрейдери в сучасних умовах стикаються з рядом складних викликів та можливостей, що вимагають від них постійного аналізу ринкових тенденцій, аналізу попиту та пропозиції, а також уміння ефективно взаємодіяти з різними групами зацікавлених сторін. Формування поведінки агротрейдерів визначається комплексом об'єктивних і суб'єктивних чинників, які варто розглядати з позицій соціально-економічної психології та управлінської практики. У цьому контексті наукове дослідження щодо імперативів та детермінант формування поведінки агротрейдерів є актуальним та важливим. Ця стаття спрямована на аналіз основних факторів, які впливають на прийняття агротрейдерами рішень, стратегію їхніх дій та взаємодію з партнерами в аграрному секторі.

Формуючи до 20% внутрішнього валового продукту, аграрний сектор є важливим компонентом української економіки. За даними на кінець 2021 року, агробізнес становив майже 40% валютної виручки країни і мав позитивну динаміку розвитку протягом п'яти останніх років. Україна є одним з найбільших світових експортерів зернових, виробляючи близько 100 мільйонів тонн зерна щорічно. Незважаючи на досягнення, аграрний сектор стикається з численними проблемами, такими як: нестабільність ринків та коливання цін на продукцію, складнощі в забезпеченні ефективного управління ризиками, висока конкуренція на міжнародних ринках, нестабільність економічної ситуації в країні та її вплив на фінансове забезпечення сільського господарства, висока залежність від кліматичних умов та природних катастроф, нестабільність законодавчого середовища та адміністративних процедур. Для ефективного функціонування агротрейдерів в умовах сучасного ринкового середовища необхідно ретельно вивчати та аналізувати імперативи та детермінанти їхньої поведінки, що є предметом цієї статті.

Ключові слова: агробізнес, агротрейдинг, ризик, розвиток, поведінка агротрейдингу.

In today's dynamic environment, agritraders confront a myriad of intricate challenges and opportunities. Their role necessitates a constant analysis of market trends, supply, and demand, coupled with the ability to engage with diverse stakeholder groups effectively. The behavior of agricultural traders is shaped by a complex interplay of objective and subjective factors, demanding a comprehensive understanding from the perspectives of socio-economic psychology and management practice. In this light, scientific research on the imperatives and determinants of agro-traders' behavior formation assumes paramount importance. This article endeavors to delve into the main factors influencing agro-traders' decision-making, their strategies of action, and their interactions with partners in the agrarian sector. The agricultural sector is essential to the Ukrainian economy, forming up to 20% of the gross domestic product. According to data as of the end of 2021, agribusiness accounted for almost 40% of the country's foreign exchange earnings and had positive development dynamics over the past five years. Ukraine is one of the world's largest grain exporters, producing about 100 million tons annually. Despite the achievements, the agricultural sector faces numerous problems, such as: instability of markets and fluctuations in product prices, difficulties in ensuring effective risk management, high competition on international markets, instability of the economic situation in the country and its impact on the financial support of agriculture, high dependence on climatic conditions and natural disasters, instability of the legislative environment and administrative procedures. For agricultural traders to effectively function in the modern market environment, it is necessary to carefully study and analyze the imperatives and determinants of their behavior, which is the subject of this article.

Keywords: agribusiness, agrot trading, risk, development, agrot trading behavior.

Вступ

Агротрейдери в сучасних умовах стикаються з рядом складних викликів та можливостей, що вимагають від них постійного аналізу ринкових тенденцій, аналізу попиту та пропозиції, а також уміння ефективно взаємодіяти з різними групами зацікавлених сторін. Формування поведінки агротрейдерів визначається комплексом об'єктивних і суб'єктивних чинників, які варто розглядати з позицій соціально-економічної психології та управлінської практики. У цьому контексті наукове дослідження щодо імперативів та детермінант формування поведінки агротрейдерів є актуальним та важливим. Ця стаття спрямована на аналіз основних факторів, які впливають на прийняття агротрейдерами рішень, стратегію їхніх дій та взаємодію з партнерами в аграрному секторі.

Формуючи до 20% внутрішнього валового продукту, аграрний сектор є важливим компонентом

української економіки. За даними на кінець 2021 року, агробізнес становив майже 40% валютної виручки країни і мав позитивну динаміку розвитку протягом п'яти останніх років. Україна є одним із найбільших світових експортерів зернових, виробляючи близько 100 мільйонів тонн зерна щорічно. Незважаючи на досягнення, аграрний сектор стикається з численними проблемами, що гальмують його розвиток, серед яких непрозорість земельних відносин, невідповідність міжнародним стандартам якості та безпеки, низький рівень інвестування, а також проблеми з законодавством, неадаптованим до вимог ЄС. Інші проблеми включають недосконалу логістику та залежність від державного фінансування.

У сучасних умовах військовий конфлікт на сході України та інтервенція з боку Росії створили ще більше викликів для аграрного сектору. Зокрема, це призвело до зменшення посівних площ та дефіциту робочої сили й обладнання. Крім того, війна також вплинула на глобальний ринок олійних культур, збільшивши ціни та обмеживши обсяги поставок. Ці виклики показують, що аграрний сектор України потребує комплексного підходу до розв'язання проблем. Стабільний та ефективний розвиток сільського господарства в Україні можливий лише за умови вирішення вказаних проблем та прийняття конструктивних заходів для підтримки галузі.

Війна в Україні стала предметом вивчення та обговорення в усьому світі. Багато вчених, політиків, журналістів та бізнесменів висловлюють свої думки, припущення та прогнози щодо наслідків війни та її впливу на розвиток економіки України та світу. Замлинський В. А. та ін. виокремлюють найзначніші наслідки війни в розрізі економічних обмежень, руйнування інфраструктури, втрати робочої сили, втрати сировини та забруднення довкілля [1]. Ненахова М., Бокоч О. та Владіміров І. [2] аналізують фактори, вказуючи на можливий руйнівний вплив на продовольчу безпеку. Садовник О.В. [3] розглядає асиметричний вплив війни на економіку, вказуючи на необхідність боротьби з економічною невизначеністю та розвитку агротрейдингу. Chikov I. та ін. [4], Yatsenko O. та ін. [5], Ніценко В.С. та Данько Ю.І. [6] підкреслюють, що збої в експорті з Чорноморського регіону та високі ціни можуть дестабілізувати продовольчу безпеку у світі. Важливою темою є також роль України в глобальній економіці та перспективи розвитку аграрного сектору. Malorgio G. та Marangon F. [7] аналізують ці аспекти, вказуючи на важливість підтримки аграрного сектору. Osaulenko O. та ін. [8], Ніценко В.С. [9] досліджують підтримку аграрного сектору на законодавчому рівні, зокрема у сфері оподаткування. Дане дослідження та аналізи дають розуміння щодо важливості розвитку аграрного сектору та необхідності реагування на виклики, що створює війна в Україні, для забезпечення стійкого розвитку країни та світу.

Формулювання цілей статті

Актуальність цього дослідження полягає у виявленні ключових факторів, які визначають поведінку агротрейдерів на ринку, а також у розумінні взаємозв'язку між цими факторами та їх впливом на стратегії торгівлі та співпраці у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу дослідження

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України кожен бізнесмен стикнувся з новими труднощами і небаченими раніше перешкодами. Незважаючи на це, український агробізнес продовжив свою роботу, забезпечуючи зерном жителів України та інших країн. За прогнозами аналітиків, через війну українському агробізнесу загрожували повним крахом і голодом, але посівна все ж таки відбулася згідно з усіма нормами і законами. У цей непростий час агробізнес витримав усі труднощі і «повернувся до роботи», щоб забезпечити розвиток держави, підтримку економіки та налагодження зв'язків із зарубіжними партнерами. Варто відзначити, що війна змусила ідентифікувати всі проблеми і шукати шляхи їх вирішення, що зумовило зміну поведінки всіх гравців на агоринку.

Зокрема, агротрейдери були вимушені відкривати нові напрямки роботи і пропонувати широкий спектр нових послуг, оскільки однією з найскладніших проблем стало блокування більшості портів на території України. Більше 90% всіх торгових шляхів, через які відбувався експорт зерна до війни, припадало на водний транспорт між країнами. Через окупацію південних регіонів та ведення активних боїв на території Миколаївщини та Одещини курсування вантажних судів неможливе. Саме тому торгівля зерновими вимушена переходити на залізничні шляхи, які зараз знаходяться в небезпеці через військову агресію. Хоча пропускна здатність наземних засобів перевезення сільськогосподарської продукції значно нижча, ніж морські перевезення, Україна має можливість експортувати майже 600 тисяч тонн зерна щомісяця. Весь світ, включаючи країни ЄС, побачив, наскільки важливим і необхідним є українське зерно, а його ще дуже багато в зерноховищах, що ще більше актуалізує проблематику нашого наукового дослідження.

Щодо імперативів та детермінант формування поведінки агротрейдерів, варто відзначити, що в умовах війни бізнес-середовище стає непередбачуваним та складним. Агротрейдери, щоб залишитися на ринку і успішно працювати, змушені адаптуватися до нових умов, шукати альтернативні шляхи експорту та співпраці. Гнучкість, швидке реагування на зміни та пошук нових ринків стають детермінантами їхньої успішної діяльності. Безперечно, українські агротрейдери проявили вражаючу реакцію на складну ситуацію, що склалася в країні, саме їх зусилля і гнучкість у пошуку альтернативних шляхів експорту та співпраці свідчать про високий рівень професіоналізму та відповідальності. На нашу думку, українські агротрейдери виявили себе як надійні партнери на міжнародному ринку зернових, забезпечуючи стабільність експортних потоків навіть у найважчий час для країни.

Імперативи та детермінанти формування поведінки агротрейдерів у сучасних умовах визначаються різними факторами, які включають економічні, соціальні, політичні та культурні аспекти. Основними імперативами, що впливають на їх поведінку, є:

-
- забезпечення ефективності діяльності;
 - максимізація прибутковості;
 - відповідність законодавству та регулятивним вимогам;
 - врахування соціальних та етичних норм.

У цьому контексті однією із ключових детермінант є економічна ситуація на ринку сільськогосподарської продукції, так як ціни на товари залежать від попиту і пропозиції. Політичні рішення та регулювання також впливають на діяльність агротрейдерів, зокрема ухвалення торговельних угод, митних тарифів та експортних обмежень. Соціокультурні фактори, такі як традиції, цінності та споживчі уподобання, також мають важливе значення для формування їх поведінки. У контексті глобалізації та цифрової трансформації аграрного сектору агротрейдери також враховують технологічні та інноваційні аспекти в своїй діяльності. Впровадження сучасних інформаційних систем та аналітичних інструментів дозволяє їм приймати обґрунтовані рішення та ефективно управляти бізнес-процесами. Таким чином, формування поведінки агротрейдерів є складним і багатогранним процесом, який визначається впливом різноманітних факторів. Для успішної діяльності вони повинні уважно вивчати ринкові умови, аналізувати та адаптуватися до змін в економічному, політичному та соціокультурному середовищі.

Отже, імперативи та детермінанти формування поведінки агротрейдерів представляють собою сукупність факторів і принципів, що визначають способи діяльності агротрейдерів на ринку сільськогосподарської продукції. Ці імперативи та детермінанти відображають залежності і взаємозв'язки між різними аспектами їх діяльності.

Одним із імперативів є конкурентоспроможність, де агротрейдери стикаються з необхідністю підтримувати конкурентоспроможність своєї продукції на ринку шляхом вдосконалення технологій виробництва, забезпечення якості продукції та конкурентних цін [10]. Іншим імперативом є диверсифікація, де агротрейдери ставлять перед собою завдання розширення асортименту продукції та ринків збуту для зменшення ризиків і забезпечення стабільності умов діяльності. Узагальнюючи, імперативи та детермінанти формування поведінки агротрейдерів визначаються потребами ринку, умовами діяльності та стратегічними цілями компаній в аграрному секторі.

Класичні формування поведінки агротрейдерів базуються на теоріях та концепціях економічної поведінки, які розглядають агентів (у цьому випадку агротрейдерів) як раціональних індивідів, які максимізують свою користь або вигоду. Основні класичні формування поведінки агротрейдерів включають:

1. Модель раціонального вибору – це основний підхід класичної економічної теорії, який передбачає, що агротрейдери раціонально оцінюють усі альтернативи та обирають ті, які максимізують їхню користь або прибуток.

2. Очікування раціональності, в цьому підході агротрейдери раціонально оцінюють майбутні події та приймають рішення на основі своїх очікувань щодо майбутніх умов.

3. Теорія ігор – ця теорія вивчає рішення, які приймаються в умовах конфлікту та конкуренції. Вона розглядає агротрейдерів як учасників ігор, де їхні дії залежать від дій інших учасників.

4. Теорія очікувань – ця теорія стверджує, що агротрейдери формують свої очікування щодо майбутнього на основі інформації, яка є доступною для них, і ці очікування впливають на їхні рішення.

Класичні формування поведінки агротрейдерів покладаються на припущення про раціональність та усвідомленість їхніх дій, а також на активний пошук оптимальних рішень для досягнення своїх цілей. Водночас, розкриваючи роль детермінант, формування поведінки агротрейдерів включає у себе такі аспекти:

Економічні фактори: ціни на сировину та готову продукцію, витрати на виробництво та транспортування, доступність кредитів та фінансові умови.

Політичні умови: стабільність політичного середовища, законодавчі та регуляторні умови, відносини з іншими країнами та міжнародні торговельні угоди.

Соціокультурні чинники: культурні та соціальні впливи, які визначають уявлення про прийнятну поведінку та взаємодію на ринку.

Технологічні та інноваційні чинники: рівень технологічного розвитку, доступність новітніх технологій та їх вплив на виробництво та маркетинг.

Природні умови: кліматичні умови, доступність природних ресурсів та їх вплив на виробництво сільськогосподарської продукції.

Географічне положення: розташування на ринку, доступність та вартість транспортування до ринків збуту.

Ринкова конкуренція: рівень конкуренції на ринку, наявність альтернативних постачальників та покупців.

Зазначені фактори взаємодіють між собою і впливають на прийняття агротрейдерами стратегічних та оперативних рішень. Відповідні негативні фактори важливі для агротрейдерів, оскільки вони можуть впливати на їхні можливості розвитку, стратегії та прийняття рішень. Урахування цих факторів у плануванні та управлінні допоможе агротрейдерам ефективніше протистояти викликам та забезпечити стійкий розвиток своєї діяльності [11– 14]. У науковій спільноті економісти наголошують, що війна в країні може мати серйозний вплив на агротрейдерів через комплекс негативних факторів:

По-перше, конфлікт може призвести до зниження виробництва сільськогосподарської продукції через знищення інфраструктури, обладнання та інші матеріальні збитки. Переривання транспортних

маршрутів та складний доступ до ринків також можуть стати проблемою для агротрейдерів, ускладнюючи експорт та імпорт продукції.

По-друге, війна призводить до зниження рівня довіри та надійності в умовах бізнесу. Непередбачуваність ситуації та ризики, пов'язані зі змінами в політичному та економічному середовищі, можуть змусити агротрейдерів приймати стратегічні рішення нашвидкуруч, що може вплинути на їхню діяльність та прибутковість.

Крім того, воєнний конфлікт може спровокувати зміни в урядовій політиці та регулюванні, що може вплинути на умови діяльності агротрейдерів. Наприклад, зміни в митних та торговельних обмеженнях можуть ускладнити міжнародну торгівлю та спричинити збитки для бізнесу. У цілому війна в країні має потенціал створити складні умови для агротрейдерів, змушуючи їх адаптуватися до нових реалій та шукати способи збереження стабільності та рентабельності бізнесу. Водночас варто зауважити, що саме український кейс є підґрунтям для подальшого наукового доробку. Зазначимо, що війна не лише призвела до трагічних наслідків для людей, але й завдала значних збитків аграрному сектору країни. Зокрема, аналіз *Agricultural War Damages Review Ukraine* [15] показав, що війна відіграла вирішальну роль у цьому процесі, забираючи багато активів і можливостей українським аграріям. Оцінка збитків на суму 4,29 млрд дол. є лише початковою точкою для відновлення сільськогосподарського сектору, який є ключовим гравцем в економіці України та одним із головних експортерів країни. Аграрний сектор України має великий потенціал, проте він став однією з основних жертв війни. Не лише пошкодження земель, інфраструктури та сільськогосподарської техніки спричинило серйозні проблеми для фермерів, але й забруднення гірничими видобутками та втрата доступу до полів ускладнили ситуацію. Невідновлення цих активів може позначитися на глобальній продовольчій безпеці та відновленні економіки країни. З урахуванням відповідних прогнозів (скорочення української економіки на 45% та можливість голоду у десятків мільйонів людей у всьому світі) через припинення експорту зерна з України важливо швидко та ефективно відновлювати аграрний сектор, що вимагає не лише фінансових вкладень, але й політичної підтримки та співпраці з іншими країнами та організаціями для забезпечення безпеки та стабільності в регіоні.

Таким чином, збитки, завдані аграрному сектору України внаслідок вторгнення Росії, показують важливість відновлення та підтримки цієї галузі для забезпечення продовольчої безпеки та стабільності в регіоні. Український агробізнес, який є однією із найбільш перспективних галузей економіки країни, зараз стикається з великими викликами, такими як: окуповані території, ризики посівної, логістичні проблеми та інші. Проте, незважаючи на ці труднощі, сектор продовжує розвиватися, зберігаючи своє лідерство в експорті та важливість для економіки країни.

Висновки та перспективи подальших розвідок

В Україні наявний значний потенціал для розвитку агробізнесу, який слабо використовується. Суб'єкти підприємництва агробізнесу все ще керуються сировинною моделлю розвитку, котра дуже повільно трансформується у модель аграрного виробництва з високою доданою вартістю. Очевидно, що військова агресія не сприяє корисним трансформаціям, внаслідок чого ще більше загострюються наявні проблеми в аграрній галузі. Саме тому розвиток агротрейдингу вимагає інноваційних та активних дій і стратегій. Дослідження сучасного концептуального формату агротрейдингу дає змогу зробити висновок, що він може стати одним із шляхів вирішення проблем та зниження ризиків банкрутства і невизначеності аграрних компаній та інших гравців на ринку. Адже агротрейдинг може підвищити загальну результативність діяльності суб'єктів підприємництва шляхом регулювання в оптимальну сторону витратної частини при виробленні, переробці та реалізації продукції.

Література

1. Замлинський В. А., Герецький Р. В., Фірса Д. Р., Степаненко С. В. Посилення економічної безпеки через концепцію zero waste у сталому бізнесі. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 4. С. 139 – 149.
2. Гончаренко О., Ненахова М., Бокоч О., Владіміров І. Інноваційні тренди розвитку суб'єктів агропромислового виробництва. *Food Industry Economics*. 2023. № 15(2). DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v15i2.2676>.
3. Садовник О.В. Агротрейдинг як невід'ємна складова розвитку економіки підприємств агробізнесу. *Економіка підприємства: теорія та практика*: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: КНЕУ, 2020. С. 53-54. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e98c4f21-5adb-4935-8995-025294314992/content>.
4. Chikov I., Radko V., Marshalok M., Tepluk M., Petrenko O., Sharko I., Sitkovska A. Economic development of agricultural food enterprises on an innovative basis. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 1(42). P. 98-106. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.142.2022.3672>.
5. Yatsenko O., Nitsenko V., Tananaiko T., Szetela B., Kobylanska A. Trade and economic integration dominants in North America countries' interaction. *Journal of International Studies*. 2019. № 12(3). P. 277-293. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2019/12-3/22>.
6. Ніценко В.С., Данько Ю.І. Розвиток виробництва молока в Україні та економічна стійкість молокопродуктового підкомплексу. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 4. С. 8-15. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-1>.
7. Malorgio G., Marangon F. Agricultural business economics: the challenge of sustainability. *Agricultural Economics*. 2021. № 9. P. 6. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40100-021-00179-3>.
8. Osaulenko O., Yatsenko O., Reznikova N., Rusak D., Nitsenko V. The Productive Capacity of Countries Through the Prism of Sustainable Development Goals: Challenges to International Economic Security and to Competitiveness. *Financial and*

9. Ніценко В.С. Економічна ефективність інтенсифікації галузі свинарства: теоретико-методичний аспект. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. Випуск 1 (176). С. 107-111.
10. Ніценко В.С., Дворніков І.А. Проблеми та напрямки підвищення конкурентоспроможності виробників зерна. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2015. Том 14. № 2. С. 22-33.
11. Kucher A., Hrechko A. Assessment and analysis of regional features of resource-saving land use for sustainable management. *Scientific Papers. Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2021. № 21 (1). P. 431-441.
12. Ніценко В.С. Потенціал розвитку крупнотоварного агробізнесу в Україні. *Досвід роботи підприємств при фінансовій кризі*: збірник праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. Миколаїв: Ділова інформація, 2012. С. 15-16.
13. Synytsyna H.A., Zubkov S.O. Theoretical Aspects of the Food Sphere Enterprises Functioning on the Basis of Sustainable Development. *Business Informiu*. 2020. № 3. P. 208-216. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-208-216>.
14. Ниценко В. Крупнотоварное агропроизводство в Украине: состояние и тенденции развития: монография. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2013. 648 с.
15. Neyter R., Stolnikovych H., Nivievskiy O. Agricultural War Damages Review Ukraine. Rapid Damage Assessment. KSE Center for Food and Land Use Research. 2022. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Damages_report_issue1-1.pdf#page=1.
16. Ніценко В.С., Сагайдак М.П., Бережна Ю.Г., Цуканов О.Ю. Соціально-економічні імперативи стану та розвитку овочевого ринку: макроекономічний аспект. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 4. С. 5-17.

References

1. Zamlynskyi V., Heretskiy R., Firs D., Stepanenko S. (2023). Strengthening economic security through the zero waste concept in sustainable business. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Volume 8. № 4, pp. 139 – 149. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-4-22>.
2. Honcharenko, O., Nenakhova, M., Bokoch, O., Vladimirov, I. (2023). «Innovative trends in the development of subjects of agro-industrial production». *Food Industry Economics*. № 15(2). DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v15i2.2676>.
3. Sadovnyk, O.V. (2020). «Agrotrading as an integral component of the economic development of agribusiness enterprises». *Ekonomika pidpriemstva: teoriia ta praktyka*. [Ahrotrejdynh iak nevid'iemna skladova rozvytku ekonomiky pidpriemstv ahrobiznesu]. *Proceeding of the Materials of the VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. KNEU. Kyiv. Ukraine. Available at: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e98c4f21-5adb-4935-8995-025294314992/content>.
4. Chikov, I., Radko, V., Marshalok, M., Tepliuks, M., Petrenko, O., Sharko, I., Sitkovska, A. (2022). «Economic development of agricultural food enterprises on an innovative basis». *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. № 1(42). pp. 98-106. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.142.2022.3672>.
5. Yatsenko, O., Nitsenko, V., Tananaiko, T., Szetela, B., Kobylinska, A. (2019). «Trade and economic integration dominants in North America countries' interaction». *Journal of International Studies*. № 12(3). pp. 277-293. DOI: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2019/12-3/22>.
6. Nitsenko, V.S., Dan'ko, Yu.I. (2019). «The development of milk production in Ukraine and the economic sustainability of the dairy sub-complex». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*. Vol. 4. № 4. pp. 8-15. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-1>.
7. Malorgio, G., Marangon, F. (2021). «Agricultural business economics: the challenge of sustainability». *Agricultural Economics*. № 9. pp. 6. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40100-021-00179-3>.
8. Osaulenko, O., Yatsenko, O., Reznikova, N., Rusak, D., Nitsenko, V. (2020). «The Productive Capacity of Countries Through the Prism of Sustainable Development Goals: Challenges to International Economic Security and to Competitiveness». *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. № 2 (33). R. 492-499. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207214>.
9. Nitsenko, V.S. (2016). «Economic efficiency of the intensification of the pig industry: theoretical and methodological aspect». *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*. Issue 1 (176). pp. 107-111.
10. Nitsenko, V.S., Dvornikov, I.A. (2015). «Problems and directions of increasing the competitiveness of grain producers». *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia*. Vol. 14. № 2. pp. 22-33.
11. Kucher, A., Hrechko, A. (2021). «Assessment and analysis of regional features of resource-saving land use for sustainable management. Scientific Papers». *Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. № 21 (1). pp. 431-441.
12. Nitsenko, V.S. (2012). «The potential for the development of large-scale agribusiness in Ukraine». *Dosvid roboty pidpriemstv pry finansovij kryzi*. [Potentsial rozvytku krupnotovarnoho ahrobiznesu v Ukraini]. *Proceeding of the Materials of the Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Dilova informatsiia. Mykolaiv. Ukraine.
13. Synytsyna, H.A., Zubkov, S.O. (2020). «Theoretical Aspects of the Food Sphere Enterprises Functioning on the Basis of Sustainable Development». *Business Informiu*. № 3. pp. 208-216. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-3-208-216>.
14. Nytsenko, V. (2013). *Krupnotovarnoe ahroproyvodstvo v Ukraine: sostoianye y tendentsyy razvytyia*. [Large-scale agricultural production in Ukraine: state of affairs and development trends]. LAP LAMBERT Academic Publishing.
15. Neyter, R., Stolnikovych, H., Nivievskiy, O. (2022). Agricultural War Damages Review Ukraine. Rapid Damage Assessment. KSE Center for Food and Land Use Research. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Damages_report_issue1-1.pdf#page=1.
16. Nitsenko, V.S., Sahajdak, M.P., Berezhna, Yu.H., Tsukanov, O.Yu. (2018). «Socio-economic imperatives of the state and development of the vegetable market: macroeconomic aspect». *Aktual'ni problemy innovatsijnoi ekonomiky*. № 4. pp. 5-17.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2024 р.